

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA MURAKKAB IFODALAR TUSHUNCHASINI SHAKLLANITIRISH

Omonova Iroda Olimjonovna

Baxmal tumani 30-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur esse boshlang'ich sinf matematika darslarida murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirish masalalariga bag'ishlangan. Unda murakkab ifodalar mohiyati, ularning tarkibida qatnashuvchi arifmetik amallar, amallarni bajarish tartibi hamda ushbu tushunchani o'quvchilarga bosqichma-bosqich o'rgatish metodikasi yoritilgan. Shuningdek, murakkab ifodalar ustida ishlash orqali o'quvchilarda hisoblash malakalari, mantiqiy fikrlash, diqqat va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Esse materiallari boshlang'ich sinf o'qituvchilari, pedagoglar hamda matematika faniga qiziquvchilar uchun mo'ljallangan bo'lib, murakkab ifodalarni tushunarli va izchil o'rgatishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Murakkab ifodalar, arifmetik amallar, qo'shish, ayirish, ko'paytirish, bo'lish, qavs, amallar tartibi, matematik misollar, hisoblash, mantiqiy fikrlash.

Matematika fani boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda asosiy hisoblash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, murakkab ifodalar tushunchasi matematikaning keyingi bo'limlarini o'zlashtirish uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Murakkab ifodalarni to'g'ri tushunish va yechish o'quvchilarning matematik savodxonligini oshiradi hamda ularni murakkab masalalarni hal etishga tayyorlaydi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun murakkab ifodalar dastlab qiyin tuyulishi mumkin. Shu sababli o'qituvchi bu tushunchani sodda, izchil va tushunarli tarzda shakllantirishi lozim. Murakkab ifodalar bilan ishlash orqali

o'quvchilarda nafaqat hisoblash malakalari, balki mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va e'tibor bilan ishlash ko'nikmalari ham rivojlanadi.

Matematika fanida murakkab ifodalar deb tarkibida ikki yoki undan ortiq arifmetik amal qatnashgan ifodalarga aytiladi. Bunday ifodalarda qo'shish, ayirish, ko'paytirish va bo'lish amallari birgalikda ishtirok etadi. Murakkab ifodalarni yechishda eng muhim jihatlardan biri — amallarni bajarish tartibiga qat'iy rioya qilishdir.

Murakkab ifodalarni yechishda avvalo qavs ichidagi amallar bajariladi. Agar ifodada qavs bo'lmasa, birinchi navbatda ko'paytirish va bo'lish, undan keyin qo'shish va ayirish amallari bajariladi. Ushbu qoida barcha murakkab ifodalar uchun umumiy hisoblanadi va boshlang'ich sinf o'quvchilari ongiga bosqichma-bosqich singdirilishi zarur.

Masalan, murakkab ifodani yechish jarayonida o'quvchi har bir amalni ketma-ket va diqqat bilan bajarishi kerak. Bu jarayon o'quvchidan aniqlik, sabr-toqat va mantiqiy fikrlashni talab qiladi. Natijada o'quvchilarda nafaqat matematik hisoblash malakasi, balki diqqatni jamlash va xatoni tahlil qilish ko'nikmalari ham rivojlanadi.

Boshlang'ich sinflarda murakkab ifodalar sodda misollar asosida tushuntiriladi. Dastlab ikki amal qatnashgan ifodalar tanlanib, keyinchalik asta-sekin murakkabroq misollarga o'tiladi. O'qituvchi ko'rgazmali vositalar, jadval va rangli misollar yordamida amallar tartibini oson va tushunarli qilib izohlaydi.

Shuningdek, o'yinli mashqlar, guruhli ishlar va amaliy topshiriqlar orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi oshiriladi. Murakkab ifodalar ustida ishlash jarayonida o'quvchilar o'z fikrini asoslashga, yechimni tushuntirishga va mustaqil ishlashga o'rganadilar. Bu esa ularning umumiy intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirish boshlang'ich sinf matematika ta'limining muhim vazifalaridan biridir. Murakkab ifodalar ustida ishlash orqali o'quvchilar arifmetik amallarni ongli ravishda

bajarishni, amallar tartibiga rioya qilishni va hisoblashda aniqlikka erishishni o'rganadilar.

Shuningdek, ushbu mavzu o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, diqqat va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda matematikaning keyingi mavzularini muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun mustahkam asos yaratadi. To'g'ri tanlangan metodlar va ko'rgazmali vositalar yordamida murakkab ifodalar o'quvchilar uchun qiziqarli va tushunarli bo'lib, matematikaga bo'lgan qiziqishni yanada oshiradi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Boshlang'ich sinf matematika darsliklari
2. Axmedov.b. Matematik o'qitish metodikasi.Toshkent.2019.
- 3.Karimov.a.Boshlang'ich sinflarda matematika.-Toshkent.2018
4. Internet manbalar:
 - Ziyonet ta'lim portal
 - UzEdu electron darsliklar bazasi.